

ВИДИ МОТИВАЦІЇ ПРІЗВИСЬК МІСТ АНГЛОМОВНИХ КРАЇН

Г. В. Синегубова, Є. В. Коцаренко

Анотація. Стаття присвячена аналізу видів мотивації прізвиськ міст США, Канади, Австралії та Нової Зеландії. Під час дослідження використано описовий метод, метод семного аналізу, метод кількісного аналізу. У статті наводиться класифікація досліджуваних одиниць за їх мотиваційними підгрунтами, подано кількісну характеристику відповідних мотиваційних груп прізвиськ.

Ключові слова: прізвисько, мотивація, неофіційний топонім, вторинна номінація.

Прізвиська – один з найцікавіших об'єктів усного мовлення для дослідження ономастики, оскільки вони супроводжують людину у соціумі з давніх часів. Прізвиська виникають у всіх мовах, тобто можна стверджувати, що це явище є практично універсальним [1, с. 214]. Природа вибору прізвиськового іменування ідентична механізму та факторам вторинної номінації: прізвиська утворюються шляхом асоціативно-семантичного відображення властивостей та особливостей об'єкта [2, с. 75]. Більшість дослідників розглядають термін «прізвисько» по відношенню до іменувань людей, тобто антропонімів. Однак, прізвиська можуть мати не лише люди, а й географічні об'єкти. Прізвиська, що відносяться до географічних об'єктів, називають топонімами-прізвиськами або топонімічними прізвиськами [3, с. 7]. Такі прізвиська має значна кількість міст англомовних країн. Вони є вторинними одиницями та відображають найбільш характерну рису певного міста, зберігаючи інформацію про історію, культуру, побут та світогляд народу. Семантика прізвиськ відрізняється від семантики власних назв та апелятивів певною специфічністю. Усі прізвиська усвідомлюються як імена значущі, наповнені семантичним значенням. Вони відрізняються від свого офіційного найменування вмотивованістю [4, с. 5].

Актуальність дослідження зумовлюється, по-перше, неослабним інтересом до ономастичної лексики в цілому, до проблем вторинної номінації і, зокрема, до неофіційних найменувань топонімів, які досі залишаються маловивченим лінгвістичним явищем, адже більшість сучасних досліджень прізвиськ присвячено вивченню неофіційних антропонімів. По-друге, з часів останнього комплексного дослідження топонімічних прізвиськ міст матеріал дослідження значно розширився, з'явилася велика кількість нових прізвиськ, які потребують всеосяжного аналізу.

Метою роботи є дослідження видів мотивації прізвиськ міст англомовних країн.

Об'єктом дослідження є прізвиська міст США, Канади, Австралії та Нової Зеландії – усього 524 одиниці, відібрані з лінгвокраїнознавчих словників та офіційних веб-сайтів адміністрацій міст.

Виділення мотиваційних груп прізвиськ міст англомовних країн допомагає дослідити, які особливості позамовної дійсності, характерні для міст, слугували основою для надання місту того чи іншого прізвиська.

У кількісному відношенні найбільш широко представлена мотиваційна група з референтним значенням «**Природно-географічне середовище**» (134 од., 25,57%). Досліджувані одиниці можна розділити на ті, які відображають наступні характерні особливості міст та у зв'язку з цим виділити такі підгрупи:

а) розташування у просторі і конфігурація (30 од., 22,39%): *Queen City of the West* 'Місто-королева Заходу' – прізвисько міста Цинциннаті (Огайо, США), що розташоване неначе на троні та спускається терасами до ріки Огайо; *Crossroads of New York State* 'Перехрестя штату Нью-Йорк' – прізвисько американського міста Сірак'юс, отримане ним завдяки стратегічному місцезнаходженню у центральній частині штату; *City between*

the Canyons ‘Місто між каньйонами’ – прізвисько вказує на розташування міста Коттонвуд-Хайтс (Юта, США) між Великим та Малим Коттонвудськими каньйонами; *Border City* ‘Місто на кордоні’ – таке прізвисько міста Ллойдміністер (Канада) вказує на характерну особливість розташування міста, адже одна його частина підпорядкована провінції Альберта, інша – Саскачевану.

б) рослинний світ (25 од., 18,66 %): *Elm City* ‘Місто в’язів’ (Нью-Гейвен, Коннектикут, США) – Нью-Гейвен був першим містом в Америці, у якому було запроваджено кампанію з висадки дерев, у тому числі в’язів; *The City of Oaks* ‘Місто дубів’ – прізвисько міста Ролі (Північна Кароліна, США), славнозвісного своїми дібровами; *The Big Orange* ‘Великий апельсин’ – Лос-Анджелес (Каліфорнія, США) отримав таке прізвисько завдяки фруктовим деревам, які ростуть у його теплому кліматі; *The City of Roses* ‘Місто троянд’ – таке прізвисько канадського міста Віндзор вказує на численну кількість троянд, які вирощуються у ньому.

в) гідрографічні особливості (23 од., 13,16 %): *City by the Golden Gate* ‘Місто біля Золотих воріт’ – прізвисько вказує на розташування міста Сан-Франциско (Каліфорнія, США) біля проливу Золоті Ворота; *Queen City of the Upper Lakes* ‘Королева верхніх озер’ – прізвисько, надане місту Баффало (Нью-Йорк, США) у зв’язку з його розташуванням на східному березі озера Ері і на річці Ніагара; *Murrumbidgee River City* ‘Місто на річці Маррамбіджі’ – вказує на розташування міста Канберра, Австралія; *The River City* ‘Місто на річці’ – вказує на розташування новозеландського міста Вонгануї на березі бухти Таранакі, недалеко від гирла однойменної річки; *City of Lakes* ‘Місто озер’ – прізвисько вказує на гідрографічну особливість міста Дартмут, Канада.

г) рельєф (22 од., 16,42 %): *Trimountain City* ‘Місто на трьох пагорбах’ – прізвисько міста Бостон (Массачусетс, США), що розташоване на трьох узгір’ях; *The Mile High City* ‘Місто на висоті милі’ – прізвисько вказує на розташування міста Денвер (Колорадо, США) на висоті рівно однієї милі над рівнем моря, що робить його одним з найвищих міст США; *The Stairstep Town* ‘Східчасте місто’ – таке прізвисько було надане місту Евріка-Спрінгс (Арканзас, США) через гористий рельєф цієї місцевості та звивисті, пагористі шляхи його вулиць та доріг; *The City of Foothills* ‘Місто передгір’їв’ – прізвисько міста Калгарі, Канада.

д) клімат (15 од., 11, 19 %): *Hotlanta* ‘Хотланта’ – місто Атланта (Джорджія, США) отримало це прізвисько через надзвичайну спеку у літню пору року; *Windy City* ‘Місто вітрів’ – прізвисько міста Чикаго (Іллінойс, США), для якого характерні сильні вітри з озера Мічиган; *American Riviera* ‘Американська Рів’єра’ – прізвисько, отримане містом Санта-Барбара (Каліфорнія, США) через характерний для нього середземноморський клімат; *Raincouver* – прізвисько міста Ванкувер, Канада, яке вказує на притаманну йому велику кількість опадів; *Windy Wellington* ‘Вітряний Веллінгтон’ – прізвисько новозеландського міста Веллінгтон, яке характеризує його як місто з дуже вітряною погодою.

е) тваринний світ (12 од., 8,96 %): *Wild Hog Capital of Georgia* ‘Столиця диких кабанів Джорджії’ – прізвисько міста Абеویل (Джорджія, США), центру популяцій дикого кабана; *The Wild Goose Capital of the World* ‘Світова столиця диких гусок’ – місто Самнер (Міссурі, США) отримало таке прізвисько завдяки тому, що восени на озеро, розташоване коло міста, злітаються зграї диких гусок; *Black Squirrel Capital* ‘Столиця чорних білок’ – прізвисько, отримане містом Мерісвіль (Канзас, США) завдяки значним популяціям чорних білок, що, за легендою, опинилися у місті, втікши з мандрівного цирку; *Cuttlefish Capital of the World* ‘Світова столиця каракатиці’ – таке прізвисько отримало австралійське місто Вайалла завдяки тому, що його узбережжя є місцем щорічної міграції австралійської каракатиці; *Polar Bear Capital of the World* ‘Світова

столиця білих ведмедів’ – таким прізвиськом канадське місто Черчил завдячує тому факту, що щосені білі ведмеді повертаються до нього з Гудзонової затоки.

є) розміри міста (5 од., 3,73 %): *The Empire City* ‘Імперське місто’ – прізвисько найбільшого міста США Нью-Йорка; *The Biggest Little City in the World* ‘Найбільше мале місто у світі’ – прізвисько міста Ріно (Невада, США), яке було започатковане як дуже мале місто, а зараз являє собою найбільше місто Північної Невади.

ж) природні явища (2 од., 1,49%): *Sulphur City* ‘Місто сірки’ – прізвисько новозеландського міста Роторуа, відомого завдяки поширеному в ньому явищу геотермальної активності та викидам сірководню в повітря; *Vapor City* ‘Місто пару’ – прізвисько міста Гот-Спрінгс (Арканзас, США), славнозвісного центру геотермальних джерел.

Другою за продуктивністю мотивацією для утворення досліджуваних одиниць є особливості економічного та промислового розвитку відповідних міст англомовних країн. Відповідна мотиваційна група – **«Економіка та промисловість»** – налічує 118 одиниць, що становить 22,52 % від загальної вибірки. Прізвиська, що до неї належать, здебільшого характеризують міста як осередки розвитку певних галузей промисловості та фінансові центри. Ця група розподіляється на наступні підгрупи:

а) промисловість та господарство (100 од., 84,75 %): *Oil Capital of the World* ‘Нафтова столиця світу’ – місто Талса (Оклахома, США) носила це прізвисько упродовж більшої частини двадцятого століття, відіграючи найважливішу роль у американській нафтовій промисловості; *Rocket City* ‘Місто ракет’ – місто Гантсвілл (Алабама, США) було визначним осередком розвитку космічних технологій починаючи з 50-х років минулого століття; *Spindle City* ‘Місто веретен’ – прізвисько міста Лоуелл (Массачусетс, США), що є центром текстильної промисловості; *Seafood Capital of Australia* ‘Австралійська столиця морепродуктів’ – прізвисько міста Порт Лінкольн, Південна Австралія, економіка якого базується на консервуванні та переробці риби; *Steeltown* ‘Сталеве місто’ – прізвисько міста Гамільтон, у якому виробляється 60 % канадської сталі.

б) бізнес та торгівля (14 од., 11,86 %): *World’s Leading Convention City* ‘Місто з’їздів та конференцій’ – прізвисько характеризує місто Чикаго (Іллінойс, США) як центр економічного життя країни; *City of Tomorrow* ‘Місто майбутнього’ – прізвисько міста Оклахома-Сіті, торгівельно-фінансового центру штату Оклахома, США; *Insurance Capital of the World* ‘Світовий центр страхового бізнесу’ – місто Гартфорд (Коннектикут, США) носить таке прізвисько через те, що у ньому знаходяться правління більш ніж сорока страхових компаній.

в) транспортна система (4 од., 3,39 %): *The Pivot* ‘Точка опори’ – таке прізвисько австралійського міста Джилонг (Вікторія) вказує на його роль як залізничного та судноплавного центру регіону; *Hub of the Maritimes* ‘Центр приморських провінцій’ – прізвисько вказує на значущість міста Монктон як центру залізничних перевезень приморських провінцій Канади.

Третю за кількістю мотиваційну групу прізвиськ міст англомовних країн складають скорочені назви міст та аббревіації. Такі прізвиська не надають додаткової характеристики місту і використовуються носіями мови у повсякденному спілкуванні задля зручності. Прикладами одиниць мотиваційної групи **«Скорочені офіційні назви міст та аббревіації»** (66 од., 12,59 %) можуть слугувати такі прізвиська: *K. C.* – скорочення від Kansas City, місто Канзас (Міссурі, США); *Frisco* – популярна назва міста Сан-Франциско (Каліфорнія, США); *The D* – прізвисько міста Детройт (Мічиган, США); *Jax* – популярне прізвисько міста Джексонвілл (Флоріда, США); *Wagga* – прізвисько міста Вагга-Ванна, Австралія; *The Peg* – прізвисько-скорочення від повної назви міста Вініпег, Канада; *Mot* – розмовна назва новозеландського міста Мотука.

Історія країни також часто стає основою для надання місту того чи іншого прізвиська. Здебільшого прізвиська, що складають четверту за кількістю одиниць мотиваційну групу «**Історія**» (58 од., 11,07 %), вказують на події, пов'язані з історією виникнення та заселення міст; деякі прізвиська підкреслюють особливу роль певних міст в історії та політичному житті країн: *Quaker City* 'Місто квакерів' – поширене прізвисько міста Філадельфія (Пенсильванія, США), що було засноване квакерами і дотепер є одним з квакерських центрів; *City of Magnificent Intentions* 'Місто величних намірів' – так гумористично охарактеризував місто Вашингтон Чарлз Діккенс; це прізвисько закріпилося за містом у XIX столітті, вказуючи на те, що молода столиця США у той час не зовсім відповідала величезним сподіванням, що на неї були покладені; *Gate City of the West* 'Ворота Заходу' – прізвисько міста Піттсбург (Пенсильванія, США), яке слугувало воротами на Захід для переселенців, що перетинали Аллеганські гори, які вважалися у XVIII столітті кордоном між освоєним Атлантичним узбережжям та вільними землями на Заході; *Edinburgh of the South* 'Едінбург Півдня' – таке прізвисько отримало новозеландське місто Дандін, яке є найбільшим поселенням шотландців у країні; *City of Light* 'Місто світла' – австралійське місто Перт отримало таке прізвисько у 1962 році, коли його жителі одночасно ввімкнули світло у своїх оселях щоб привітати американського астронавта Джона Гленна, коли він пролітав навколо земної орбіти; *Canada's Most Irish City* 'Найірландськше місто Канади' – таке прізвисько отримало місто Сент-Джон, до якого іммігрувала величезна кількість жителів Ірландії, які втікали від Великого Голоду 1840-х років.

Досить велика кількість прізвиськ міст англомовних країн підкреслюють красу міста, особливості його ландшафту, архітектури. Ці прізвиська було об'єднано у п'яту мотиваційну групу «**Зовнішній образ міста**» (40 од., 7,63 %): *City of Magnificent Distances* 'Місто чудових просторів' – прізвисько було надано місту Вашингтон (федеральний округ Колумбія, США) у XIX столітті, коли воно було дуже поширеним у просторі та малозаселеним, але залишається актуальним і дотепер, тому що Вашингтон відомий завдяки своїм широким проспектам та площам, а також чудовим краєвидам; *The City of White-Marble Steps* 'Місто біломармурових сходів' – прізвисько міста Балтимор (Меріленд, США), у якому сходи багатьох будівель зроблені з білого мармуру; *City of Bridges* 'Місто мостів' – канадське місто Саскатун має таке прізвисько завдяки тому, що в ньому знаходяться численні мости через річку Саскачеван, яка розділяє місто на дві частини; *Chessboard City* 'Місто-шахівниця' – прізвисько австралійського міста Мельбурна, вулиці якого перетинаються під прямим кутом; *The Garden City* 'Місто садів' – таке прізвисько отримало новозеландське місто Крайстчерч завдяки тому, що у ньому знаходиться багато парків та садів.

Прізвиська міст англомовних країн часто носять рекламний характер, характеризуючи їх як туристичні та курортні центри, осередки індустрії розваг. Такі прізвиська складають шосту мотиваційну групу «**Туризм та розваги**» (32 од., 6,1 %): *Honeymooners' Capital* 'Столиця молодят' – прізвисько міста Ніагара-Фолс (Нью-Йорк, США), розташованого поблизу Ніагарського водоспаду, у який, за звичаєм, молодята повинні кинути монети під час весільної подорожі; *The Gambling Capital of the World* 'Світова столиця азартних ігор' – прізвисько характеризує місто Лас-Вегас (Невада, США) як один з найбільших у світі центрів розваг та ігрового бізнесу; *Choicest Spot in all Florida* 'Найкраще місце Флориди' – прізвисько курортного міста Анна-Марія (Флоріда, США), славнозвісного завдяки своїм першокласним пляжам; *City of Festivals* 'Місто фестивалів' – таке прізвисько отримало канадське місто Дофін, яке відіграє визначну роль як місце проведення багатьох літніх фестивалів країни, включаючи Daufin's Countryfest та Canada's National Ukrainian Festival; *Gumboot Capital of the World* 'Світова столиці гумових черевиків' – прізвисько міста Тейхап, Нова Зеландія, яке є місцем проведення щорічного змагання з кидання гумового черевика, яке є надзвичайно популярним серед жителів та туристів.

Сьома мотиваційна група «**Культурне життя**» (26 од., 4,96 %) включає прізвиська, що відображають розвиток певних галузей культури у місті і може бути поділена на наступні підгрупи:

а) освіта (12 од., 46,15 %): *College Town USA* 'Місто коледжів США' – прізвисько міста Колумбія, що з середини XIX століття є визначним освітнім центром; *Athens of the West* 'Афіни Заходу' – прізвисько міста Боулдер (Колорадо, США), майже третину населення якого складають студенти; *Student City* 'Місто студентів' – прізвисько новозеландського міста Палмерстон-Норт, яке є одним з найважливіших освітніх центрів країни.

б) музика (5 од., 19,23 %): *Music City* 'Місто музики' – прізвисько міста Нашвілл (Теннессі, США), що є відомим центром музичної індустрії; місто Мемфіс (Теннессі, США), відоме своїми видатними музикантами і співаками, передусім у напрямках блюз та рок-н-рол має два прізвиська: *Birthplace of Rock and Roll* 'Батьківщина рок-н-ролу' та *Home of the Blues* 'Домівка блюзу'.

в) спорт (4 од., 15,38 %): *Bicycle Capital of the Northwest* 'Велосипедна столиця Північного Заходу' – прізвисько міста Редмонд (Вашингтон, США), у якому щороку проводяться велоперегони та у якому знаходиться єдиний у штаті велодром.

г) література (3 од., 11,54 %): *Literary Emporium* 'Літературний центр' – таке прізвисько американського міста Бостон характеризує його як осередок літературної діяльності Америки, адже в ньому знаходиться велика кількість видавництва.

д) кіномистецтво (2 од., 7,69 %): *Wollywood* 'Веллівуд' – новозеландське місто Веллінгтон отримало таке прізвисько завдяки тому, що воно є одним з найважливіших в світі центрів кіноіндустрії, подібно до американського Голівуду.

Восьму мотиваційну групу «**Характер міста**» (23 од., 4,39 %) складають прізвиська міст англомовних країн, які вказують на атмосферу міста, спосіб життя, смаки та характер його жителів в цілому: *City that Care Forgot* 'Безтурботне місто' – прізвисько міста Новий Орлеан (Луїзіана, США), що вказує на повільний та безтурботний спосіб життя його жителів. Інше прізвисько Нового Орлеану – *The Big Easy* 'Велика легкість' також вказує на домінуючу у ньому атмосферу легкості та безтурботності, порівняно з життям у Нью-Йорку; таке прізвисько міста Бостона (Массачусетс, США) як *The Athens of America* 'Афіни Америки', вказує на вишукані смаки багатих жителів міста; *City that Never Sleeps* 'Незасинаюче місто' – прізвисько міста Нью-Йорк, що вказує на дуже високий темп життя у мегаполісі; *Last, Loneliest, Loveliest* 'Останнє найсамотніше та наймиліше місто' – так поетично охарактеризував новозеландське місто Окленд письменник Редьярд Кіплінг, і з того часу прізвисько закріпилося за містом; *Toronto the Good* 'Добропорядний Торонто' – таке прізвисько закріпилося за містом у XIX столітті, коли Торонто мав репутацію бастиону вікторіанської моралі. В наші дні прізвисько набуло іронічного підтексту, адже звичаї та спосіб життя його жителів значно змінилися.

Дев'ята мотиваційна група «**Люди**» (20 од., 3,82 %), одиниці якої характеризують професійну, етнічну або релігійну приналежність жителів міст або вказують на визначних особистостей, що в них мешкали, поділяється на наступні підгрупи:

а) професії (7 од., 35 %): *Sailor Town* 'Місто моряків' – прізвисько міста Норфолк (Вірджинія, США), яке розташоване в одній з найбільших корабельних США та є домівкою та місцем роботи багатьох моряків; *City of Executives* 'Місто керівників' – таке прізвисько міста Бірмінгем (Алабама, США) вказує на те, що значна частина його жителів займає керівничі посади.

б) етнос (6 од., 30 %): *The Capital of Latin America* 'Столиця Латинської Америки' – прізвисько міста Майямі (Флорида, США), 70 % населення якого складають латиноамериканці, переважно кубинці; *Bramladesh* 'Брамладеш' – прізвисько вказує на

велику кількість імігрантів з Південної Азії, зокрема з Бангладеш, що проживають у канадському місті Брамптон.

в) релігія (4 од., 20 %): *City of Saints* ‘Місто святих’ – жартівливе прізвисько міста Солт-Лейк-Сіті (Юта, США) – столиці мормонів, які називають себе “святими останніх днів”; *City of Churches* ‘Місто церков’ – прізвисько австралійського міста Аделаїда, яке було засноване за принципами релігійної толерантності, що спричинило появу в місті церков багатьох конфесій.

г) визначні жителі (3 од., 15 %): *City of Benjamin Franklin* ‘Місто Бенджаміна Франкліна’ – прізвисько міста Філадельфія, одним з найвідоміших жителів якого був молодий Бенджамін Франклін, один із засновників США, визначний політичний діяч.

До десятої за кількістю одиниць групи входять прізвиська, що вказують на темпи зростання міста. Прикладом одиниць групи «**Темпи становлення міста**» (6 од., 1,14 %) може слугувати прізвисько американського міста Канзас-Сіті *Mushroomopolis* ‘Місто, що вирросло як гриби після дощу’, яке вказує на його стрімке зростання.

Отже, в результаті аналізу мотиваційних підґрунть досліджуваних одиниць було виділено 10 мотиваційних груп прізвиськ міст англословних країн. Виділені групи відображають різні сторони життя жителів міст, які слугували мотивацією для надання тому чи іншому місту певного прізвиська, як то історія, зовнішній образ міста, туризм та розваги, культурне життя та інші. Під час класифікації прізвиськ було з’ясовано, що найпродуктивнішою мотивацією для досліджуваних одиниць є природно-географічні особливості міст. До відповідної мотиваційної групи належить 134 одиниці, що складає 25,57 % від загальної кількості. Другою ж за кількістю одиниць є мотиваційна група «Економіка та промисловість» (118 одиниць, 22,52 %). Найменша у кількісному відношенні група «Темпи становлення міста» налічує 6 одиниць, що становить 1,14 % від загальної вибірки. Такий розподіл одиниць можна пояснити тим, що інформація про особливості природно-географічного середовища та економіку регіону належать до тих базових знань жителів міст, які, безперечно, проявляються в процесі творення прізвиськ.

Аннотація. Стаття посвячена аналізу видів мотивації прозвищ городов США, Канады, Австралии и Новой Зеландии. При исследовании использован описательный метод, метод семного анализа, метод количественного анализа. В статье приводится классификация исследуемых единиц по их мотивационным основам, приводится количественная характеристика соответствующих мотивационных групп прозвищ.

Ключевые слова: прозвище, мотивация, неофициальный топоним, вторичная номинация.

Abstract. The article deals with the analysis of the motivation types of city nicknames of the USA, Canada, Australia and New Zealand. During the research, the following methods were used: the descriptive method, the method of componential analysis, the method of quantitative analysis. The article provides a classification of the units under study according to their motivational grounds and the quantitative characteristic of the corresponding motivational groups of the nicknames.

Keywords: nickname, motivation, unofficial place name, secondary nomination.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Катернюк В. В. Конверсія як спосіб утворення неофіційних антропонімів в англійській, німецькій та українській мовах / В. В. Катернюк // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики – 2008. – № 14 – С. 212-219.
2. Ван Несс Р. В. Использование вторичной номинации при создании прозвищных наименований / Р. В. Ван Несс // Вестник ЮурГУ. – 2008. – №16. – С.74–77.
3. Уразметова А. В. Особенности животного мира в топонимических прозвищах штатов США / А. В. Уразметова // Филология и человек. – № 4. – 2014. – С. 6–15.
4. Махниборода О. В. Неофициальные (прозвищные) имена различных объектов ономастики: структурно-семантический аспект автореферат дис. Кандидата филологических наук: 10.02.19 [Електронний ресурс] / Оксана Викторовна Махниборода. – Майкоп, 2010. – 19 с. – Режим доступу : <http://cheloveknauka.com/neofitsialnye-prozvischnye-imena-razlichnyh-obektov-onomastiki-strukturno-semanticheskiiy-aspekt>